

Suunniteltua ja strategista tutkimusta

Maailma on muuttunut viimeisten vuosien aikana melkoisesti. Se on merkinnyt tärkeysjärjestysten muuttumista yhteiskunnallisessa keskustelussa. Viime vuosina mediaa ovat hallinneet ensin muutaman vuoden ajan pandemiaan liittyvä uutisointi ja viimeisen reilun puolen vuoden ajan Venäjän hyökkäys Ukrainaan. Sodan seurauksiin kuuluu nurkan takana väikkyvä energiakriisi ja polttoaineiden ja sähkön hinnannousu. Tämän lisäksi niin Eurooppa kuin monet muutkin alueet tällä yhteisellä planeetallamme ovat konkreettisesti kokeneet, mitä ilmaston muutokset saavat aikaan säätilan ääri-ilmiöinä, kuten kuivuutta ja kuumuutta Euroopassa ja erityisen rankkoja sateita Pakistanissa. Ilmastonmuutoksen rinnalla merkittävä osa luonnonympäristöstämme on yhä suuremman uhan alla ja köyhtymässä monella eri tavalla. Hyönteisten määrä vähenee, mikä uhkaa ihmiselle elintärkeiden viljelykasvien pölytystä. Luonnonympäristö pirstaloituu ja rajoittaa monien eläinlajien mahdollisuuksia säilyttää elinvoimainen kanta. Samalla luonnonympäristön köyhtyminen vaikuttaa monin tavoin myös ihmisten elämänlaatuun.

Kaikki edellä luetellut ongelmalliset kehitystrendit ovat globaaleja ja koskettavat siis laajoja alueita maapallolla ja suurinta osaa maapallon väestöstä. Osa ongelmista on suoraan ihmisen itsensä aiheuttamia ja kaikkiin ongelmiin ihminen on jollain tapaa syyllinen. Ongelmat ovat mittakaavaltaan sitä luokkaa, että voidaan selkeästi sanoa niiden ratkaisemisen edellyttävän rajat ylittävää yhteistyötä ja hallitusten välisin sopimuksin vahvistettavia voimakkaita pyrkimyksiä muutokseen. Nykymenolla olemme tekemässä kauniista planeetastamme karua ja tuhoutumiskierteeseen ajautuvaa. On aiheellista kysyä, kykenevätkö poliittiset päättäjät riittävän radikaaleihin ratkaisuihin rajallisen toiminta-ajan kuluessa.

Tieteellä ja tutkimuksella on keskeinen asema uusien ongelmanratkaisukeinojen etsinnässä ja löytämisessä. Se ei tarkoita pelkästään uusia teknisiä innovaatioita, vaan myös perusteellista analyysia poliittisesta päätöksenteosta, kansainvälisestä yhteistyöstä sekä arvojen muuttamisen/muuttamisen ja niitä seuraavien uusien toimintakäytänteiden kehittämisestä ja toimeenpanosta. Globaalit ongelmat edellyttävät globaaleja ratkaisuja, mutta samalla ratkaisujen tulee löytää hyväksyntää yksilötason toiminnassa. Niiden tulee saada yksilöt toimimaan aktiivisesti sen puolesta, että muutoksia saadaan aikaan riittävän nopeasti ja kattavasti. Yhtälön tekee

ongelmalliseksi Suomessa, kuten varmaan monessa muussakin maassa se, että niin pandemian hoito kuin päällä oleva energian hinnan nousu ja siitä aiheutuvat taloudelliset ongelmat ovat syöneet valtavia määriä julkisen talouden resursseja.

Tulevien vuosien budjetteja laadittaessa tieteen ja tutkimuksen resursien lisääminen on meillä Suomessa asetettu tavoitteeksi. tälle tavoitteelle löytyy perusteluja yllä esittelemästäni ongelmalistasta. OKM:n koulutusselonteossa tavoitteeksi on asetettu tutkimus- ja kehittämismenojen bkt-osuuden nostaminen 4 %:iin vuoteen 2030 mennessä. Tavoite edellyttää merkittävää resurssien kasvua lähivuosina. Tämän tavoitteen saavuttaminen on melkoinen haaste heikon poliittisen painoarvon omaavan OKM:n ministereille ja ylimmälle virkamiesjohdolle. Vain tutkimukseen ja koulutukseen panostamalla voidaan luoda riittävät osaamisen edellytykset haasteellisista kansallisista ja globaaleista ongelmista selviytymiselle.

Tässä lehdessä lähestytään välillisesti yllä esitettyjen suurten ongelmien käsittelyä suomalaisessa korkeakoulumaailmassa. *Arto Mutanen* ja *Mervi Friman* tarkastelevat artikkelissaan käytäntölähtöistä tutkimusta suunnittelutieteen näkökulmasta. Ammattikorkeakouluissa käytäntölähtöinen tutkimus liittyy yksiköiden vahvaan työelämäkytkentään. Suunnittelutiede ikään kuin kokoaa yhteen käytäntölähtöisen tutkimuksen erilaisia toteuttamistapoja. Samalla se tarjoaa filosofisten kytkentöjen kautta mahdollisuuden arvioida toteutuneen suunnittelutyön tuloksia.

Samuli Hurri puolestaan pohtii strategisen tutkimuksen olemusta ja perusteita osana suomalaista tiederahoitusta. Hän luonnehtii artikkeliin tiedepoliittiseksi strategiaksi tieteen välineellistymisen vaaraa vastaan. Hurri hakee selkänöjää kolmesta tieteen tutkimuksen klassikoksi luettavasta auktoriteetista: Max Weberistä, Michel Foucault'sta ja Robert Mertonista. Strategista tutkimusta voidaan luonnehtia ilmiöpohjaiseksi tutkimukseksi. Sille on tyypillistä kaikelle tutkimukselle ominainen luotettavan tiedon tavoittelu. Strategiseen tutkimukseen yhdistetään alussa esittämäni suurten tutkimuksellisten haasteiden kautta monitieteisyys. Sen tulisi olla korostuneesti yhteiskunnallisesti vaikuttavaa tutkimusta perustuessaan poliittisen päätöksenteon tueksi tuotettavaan tutkimustietoon. Hurri päättää strategisen tutkimuksen analyysinsä mielenkiintoiseen pohdintaan sivistyksen merkityksestä ja yhteydestä strategiseen tutkimukseen.

Helsingin yliopiston oikeushistorian ja roomalaisen oikeuden professori Jukka Kekkonen piti toukokuun loppupuolella läksiäisluentonsa, jonka yhteydessä hänen uraansa oli kommentoimassa varsin arvovaltainen joukko yliopiston entisiä ja nykyisiä professoreja ja siis Kekkonen kollegoja. Kekkonen oli itse tiivistänyt uransa kolmeen elementtiin: demo-

kratiaan, oikeusvaltioon ja yliopistoon. *Ilkka Niiniluoto* pohti omassa kommenttipuheenvuorossaan tutkijoiden roolia yhteiskunnallisessa keskustelussa. Samaa teemaa lähestyi myös *Heikki Halila* käyttäen Jukka Kekkosen uraa esimerkkinä oikeushistorioitsijan ja yhteiskunnallisen keskustelijan roolien yhdistymisestä. *Heikki Pihlajamäki* puolestaan eritteli oikeushistorian tilaa ja tulevaisuutta tieteenalana. Tilaisuuden päättäneessä puheenvuorossaan *Laura Kolbe* vertaili suomalaista professoria eurooppalaiseen esikuvaansa. Puheenvuorot muodostavat mielenkiintoisen katsauksen Jukka Kekkosessa yhdistyviin tutkijan ja yhteiskunnallisen keskustelijan rooleihin. Näitä rooleja myös *Samuli Hurri* eritteli omassa strategista tutkimusta koskevassa artikkelissaan.

Olemme saaneet lehteen myös kaksi mielenkiintoista lectiota, joista ensimmäisessä *Mirva Heikkilä* tiivistää väitöskirjansa sisältöä opettajan työstä toimijuuden käsitteen avulla. Heikkilä tarkastelee toimijuutta ennen kaikkea toiminnan ja vuorovaikutuksen prosessina. Keskeiseen asemaan väitöskirjassa nousee teorian ja käytännön yhteensovittaminen osana opettajan työtä. Toimijuuden käsite on keskeisessä asemassa myös *Tanja Hautalan* väitöskirjassa, jossa keskiössä ovat opintojen ohjaajien ja opetushenkilöstön käsitykset ammatillisesta toimijuudesta ja asiantuntijuudesta. Mielenkiintoisena lisäulottuvuutena Hautala on yhdistänyt tutkimuksessaan opintojen ohjaajien ja opetushenkilöstön kokemukset toimintaympäristönä toimivien korkeakouluorganisaatioiden hallinnollisiin piirteisiin ja johtamisen malleihin. Lehden sisällön täydentää *Heli Aramo-Immosen* ja *Jari J. Jussilan* katsaus liiketoimintalogiikan paradigman muutokseen tavarakeskeisestä palvelu- ja datakeskeiseen.

Kuten edellä totesin, tarvitsemme tiedettä ja tutkimukseen perustuvaa tietoa enemmän kuin koskaan voidaksemme ratkaista suuria, haasteellisia kysymyksiä yhteiskunnan ja koko maapallon kannalta. Pandemiakeskeinen tiedottaminen on vaihtunut viimeisien kuukausien aikana sotakeskeiseen. Näiden teemojen alle jää yhteiskuntamme suuri hallinnollinen soteuudistuskin, joka vielä entisenä ”normaaliaikana” hallitsi tiedotusvälineiden palstoja kyllästymiseen asti. Sodan vaikutuksiin ja seurauksiin emme saa kyllästyä, vaikka niistä kertovat uutiset ovatkin järkyttäviä. Niitä on syytä seurata, jotta ainakin tietoisuuden tasolla voimme kantaa huolta ja konkreettisen kortemme Ukrainan kansan avustamiseen ja niin materiaaliseen kuin henkiseen tukeen.

Tästä huolimatta toivotan lukijoille kiinnostavia lukuhetkiä alkusyksyn päivinä Tiedepolitiikan parissa!

Kangasalla 29.8.2022

Kari Kuoppala